

ՆՈՒՌ ՄԱՄՐ

Գոլով թոնիրին վերի կուշտը լայն, լայն այտերով, մեծղի կազմով Նուռ մամը նստեր է:

Իր աջ ու ձախ կողմը, քյուրսիին շարվեր ու խելոք-խելոք նստեր են տասնյակ մը փոքրիկներ, իր թոռներն ու դրացի տուններու երախաները:

Կըսես թոնրատունը դպրոց մըն է, Նուռ մամը կարդացող, մանուկները՝ սանիկներ: Ու հիմա Նուռ մամը պիտի սկսի, այբ-բեն պիտի ըսե, ու սանիկները՝ մատիկները քերականներուն վրա, մեկ ձայն, մեկ բերան պիտի կրկնեն, ինչ որ ան արտասանե:

Բայց չէ՛, Նուռ մամը կարդացող չէ: Ան կարդալ չգիտեր, ան գիտե, շա՛տ, շա՛տ հեքիաթ: Խոստացեր է հեքիաթ պատմելու, ու անոր համար երախաները, բոլորվելով, նստեր են: Ան հեքիաթասաց է:

Միջօրեաք է: Դուրսը ձյուն մը հանդարտ ու խաղաղ կտեղա:

Իր թոռնիկներեն աղջնակ մը՝ Նանոն, կխոսի.

- Նուռ մամ, Նուռ մամ, ու՛ր է՝ հեքիաթ պիտի գրուցեիր մեզի, ըսե նայինք:

- Պիտի գրուցեմ, - կպատասխանե Նուռ մամը, - որ խելոք նստիք, որ խոսք տաք՝ աղմուկ չհանելու, պիտի ըսեմ:

Բոլոր մանկիկները միաբերան կկրկնեն.

- Պիտի կենանք, խելոք պիտի ըլլանք, նուռ մամ, որ ձայն հանենք՝ մի ըսեր:

Սն թաղիքե գլխարկին վրա մեծածավալ լաչակով ու բերանակալով Նուռ մամը կհարե, գորովով:

- Բզեզին պատմությունը ըսեմ ձեզի, կուզե՞ք: *Ճան խաթուն, Մերճան խաթունը* ուր է՝ բզեզը ինկեր է առուին մեջ, կխեղդվի, մկնիկ մը օգնության կհասնի. «Ձեռքդ տուր, որ քաշեմ, կըսե մկնիկը, «Դան գնա, հոտ կուգա քենե», կպատասխանե բզեզը: Ձիավորներու խումբ մը կանցնի դաշտին մեջտեղեն. «Ձիավորնե ր... կտրի ճ ձիավորներ... հասի՞ք ազատեցեք իս. Ճան խաթուն, Մերճան խաթունը ջուրն է ինկեր կխեղդվի»: Ձիավորները ձիերը կկայնեցնեն ու մտիկ կընեն: Ամայի դաշտին երեսը մարդ չկա, այս ձայնը ուրկե՞ կուգա, ու խելքի չեն կրնար հասցներ: Անիկա պատմե՞մ ձեզի: Միտքդ կուգա՞, Նանո, դուն որ պզտիկ էիր, շատ պզտիկ, գիրկս կուգայիր կնստեիր, երբ որ քեզի կպատմեի շատ կուրախանայիր:

- Չէ, չէ... ես ան չեմ ուզեր հիմա, - կպատասխանե Նանոն, - ուրիշ մը պատմե:

- *Թերզուն աղջիկը* պատմե՞մ, որ կուզեք՝ ան պատմեմ, - կշարունակե Նուռ Մամը: Իշխանին տղան ամեն իրիկուն պարտեզը պտտիլ կելլե, թերզուն աղջիկը կտեսնե, կգարնվի անոր. «Թերզու աղջիկ, ռեհանին տերեր քանի՞ է»: «Պեկորդի, պեկ ես՝ երկնքին աստղերը քանի՞ են»: Ու աղջիկը կմերժե պեկորդին առնելու: «Իշխանաձուկե՛ր, համե՛ղ համե՛ղ, համե՛ղ

իշխանաձուկեր...»: Պեկորդին ձկնորսի լաթեր է հագեր, ձուկ կծախե, կողովը կցուցադրե թերզիին տանը առաջքը: Մայր ու աղջիկ դուրս կուգան, կսքանչանան: – «Մեկ համբույր մը... ես դրամ չեմ ուզեր»: Մայրը կհամոզե աղջիկը: Ի՞նչ կլլա, մարդ չտեսներ, համբույր մը տուր: Իրիկուն է, պեկորդին նորեն պարտեզը կուգա. «Թերզու աղջիկ, թերզու աղջիկ, ռեհանին տերը քանի՞ է»: – «Պեկորդի, պեկ ես երկնքին աստղերը քանի՞ են»: «Դա՛ն գնա, ձուկ ծախողեն համբուրվողը»: Վա՛յ, պեկորդին պարտեզ զինքը ըսել է, կեցիր դուն... պատմե՛մ ասիկա:

– Քառսուն աղջիկներուն հեքիաթը պատմե, Նուռ մամ, – կընդմիջե դրացի տունեն ծաղկավեր, կոտուն Խորոն, որ մինչև վիզը թաղվեր է քյուրսիին մեջ:

– Հա, հա, Նուռ մամ, պատմե, – կձայնակցին երախաները:

– Կպատմեմ, կպատմեմ:

– Լճակը՝... – կձայնե հանկարծ իր մանչ թոռնիկը՝ Արոն, – Լճակը: Քույր մը, աղբար մը կլլան: Աղբարը օր մը դուրս ելեր է, քույրը ջուր տաքցուցեր, տաշտը դրեր, հաներ է լաթերը ու պիտի լոգնա...

– Հապա Սըհակը՞, – մատիկները իրար զարնելով կհարե ժպտուն, թրթռուն Շողերը: Սըհակը աղվոր չէ: Խաթումամ, ան ամեն աղվորն է: Գիտե՛ս, ան թոչուն չէ եղեր: Լալեն, լալեն թոչունի է փոխվեր, ու հիմա ամեն գիշեր կալերուն պատերուն մոտ, հովիտներու բարտիներուն վրա կուգա ու մութին մեջ ողորմուկ-ողորմուկ կկանչե, «Սըհա՛կ... Սըհակ... Սը-հա՛կ...» Հարսիկս ըսավ ինծի: Երեկ չէ, առջի օր՝ հարսիկս գլուխս սանտրած ատենը պատմեց ինծի:

– Կկուն ալ թոչուն չէ եղեր, – կնկատե ցուրտեն, ձյուններուն հետ խաղալեն կարմրած, ճաթոտած ձեռքերով Սերոն: – Գոգոր անունով աղբար մը ունի, ան ժուռ կուգա մարդ չեղած ձորերը. «Գո՛գոր... Գո-գո... Գո՛գո...» կանչելով: Մտիկ որ ընես ձայնը, գիտես թե՛ իրավցնե մարդ է, մարդու ձայն է, տղա մըն է, որ պահվըտեր է քարի մը ետին ու կկանչե այդպես:

– Ես մեկն ալ չեմ սիրեր: Փշիկը կսիրեմ, – կհայտնե դեղնամազ Նարոն, – Գիտե՛ս. արտերու, լեռներու տղեկ մը կլլա ատենոք, կարմրուկ շաքարի պես բերանիկով, ոսկի մազերով: Բլուրներուն վրա կվազե ու կխաղա: Ու օրին մեկը փուշ մը կմտնե տոտիկը: Ցավին չդիմանար: Գեղ մը՝ կեղև կերթա, բակի մը դուռը բաց է, ներս կնայի, որ այլուրոտ երեսներով պառավ մը նստեր է բոցերով թոնիրի մը դումին մոտ, բապաթը ձեռքը հաց կեփե. – «Մամա, մամա, ի՞նչ կլլա, տոտիկս փշիկ մըն է մտեր, կցավի, ըրի, ըրի՛ ես չկրցա հանել, դուն հանե: Որ հանես՝ քեզի թոռնիկ կըլլամ»: Մաման կհանե, տղեկը, կփախի ու կերթա, նորեն կխաղա, մեկ մըն ալ միտքը կիյնա թե փշիկը ինչո՞ւ տվեր էր պառավին: Կդառնա, կուգա. – «Մամա, փշիկս տո՛ւր, ես փշիկս կուզեմ, ո՞ւր է փշիկս», ու տոտիկները կզարնե գետնին: Պառավը կըսե, թե փշիկը թոնիրին բոցերուն մեջ է նստեր, ալ ինչպե՞ս կգտնվի, իրեն թոռնիկ է եղեր, ալ ինչո՞ւ սիրտը կհատցնե, բայց տղեկը կպնդե նորեն: Ետքեն պառավը շատ մը թոնրահացեր կուտա:

Կկախե ուսիկեն վար, կերթա, կերթա, որ՝ առվի մը մոտ հովիվներ նստեր են, անոնք հոտը պառկեցուցեր են, իրենք ալ կաթ կուտեն: «Ո՞ւր է, կըսե, կաթ ունիք, գդալ ունիք ու հաց չունիք, կուզե՞ք այս հացիկներս ձեզի տա՞մ»: Հովիվները կուրախնան, տղեկը կնստեցնեն իրենց մոտ, հացերը կաթին մեջ կփշրեն, տղեկն ալ միասին՝ կսկսեն ուտել: Այս հեքիաթը գիտե՞ս, Նուռ մամ, երբ որ կպատմեն՝ ինձի կուգա, թե մեր Խաչի Դարի առուն է, հովիվներն ալ նստեր են մեր ուռենիներուն տակ:

Բայց հարաշարժ, լեզվանի Նանոն «Ծղրիթ մորքուրը» կուզե: Պետք է, որ Նուռ մամը ան պատմե, իր ուզածը:

- Ծղրիթ մորքուրին հեքիաթը, Նուռ մամ, ան պիտի պատմես, հա՞: Մայր մը դռանը շեմին կնստի ու իր աղջիկը կգովե: «Աղվո՛ր ինչպե՛ս աղվոր, լուսունկին տասնըփինգեն ալ աղվոր երեսներով: Պոյով ու պուսով, պոյը ջրարբի արտի ցորենի ճեղ է: Մազ չէ, սըռմայի թել է մազերը: Որ ծամերը քակելու ըլլա՝ ոսկի քողք է, որ կիջնա վերեն վար: Որ կուծ մը շալկե ու աղբյուրը երթա, նայող հեյրա՛ն կըլլա: Որ նստի ու գորգ գործե, բուրդի թել չէ, որ կբանի, տասը մատներեն տասը տեսակ նախշ է, որ կթափե: Որ բուրդ մանելու ըլլա՝ լիրը կմանե, լիրը կգգե, ու հարսնիքին օրը ցերեկվան պարին ալ կհասնի: Ի՞նչ ընեմ, մեր աղջիկը չըլլար, ու էլին տուն հարս երթար: Էլին աղջիկը ըլլար ու մեր տուն հարս գար»: Ու օրին մեկն ալ հեռու երկիրե մը երիտասարդ ձիավոր մը կուգա: Այս հեքիաթը պիտի ըսես, Նուռ մամ:

Ու իրարանցում մըն է՝ կհաջորդե թոնրատան մեջ: Բոլոր մանուկները կաղմկեն, կուզեն, որ իրենց ուզածը պատմե:

Նուռ մամը կսաստե բոլորը:

Հասկցավ: Խելոք չեն նստիր: Այդ բոլորն ալ պիտի պատմե, ու նաև ուրիշ շատ հեքիաթներ, բայց կարգով, ու ինք պիտի որոշե: Հիմա առաջին անգամ «Եղնիկ աղբարեն» պիտի սկսի:

- Ուր է՝ քույր մը, աղբար մը կըլլան. գիտե՞ք ասիկա, ծարավ են ու կանցնին անապատե մը: Կհասնին տեղ մը, ուր անձրև է եկեր, ոչխարներու հոտ մըն է անցեր, կճղակներուն կոխած տեղերը ջուր է հավաքվեր: Աղբարը կհարցնե. «Քուրուկ, խմե՞մ սա փոսիկին ջրեն»:

- Չէ, չէ, չէ՛, չէ՛... որ խմես՝ խոյիկ մը կըլլաս, որ խոյիկ ըլլաս անտեր քուրուկդ ո՞վ պիտի պահե:

Ավելի անդին կերթան՝ եզներ են անցեր:

- Քուրուկ, խմեմ, հա՞, աս փոսիկներուն ջրեն:

- Չէ, չէ... որ խմես՝ մոզիկ մը կըլլաս, որ մոզիկ մը ըլլաս՝ անտեր քուրուկդ ո՞վ պիտի պահե:

Նորեն կերթան, կերթան որ՝ եղնիկներ են անցեր:

- Քուրուկ, աս փոսիկներեն խմեմ, հա՞, ի՞նչ կըլլա:

- Վա՛յ ինձի, որ խմես՝ եղնիկ մը կըլլաս, որ եղնիկ մը ըլլաս՝ անտեր քարուկդ ո՞վ պիտի պահե:

Ու, ետքնուետքը, քուրուկն է՝ չղիմանար, թույլ կուտա:

- Պուտ մը, պտիկ մը պիտի խմես:

Ու տղեկն է՝ կխմե, ու մեկէն եղնիկ մը կըլլա, հինայի գույնով, պոչիկով, եղջուրիկներով, պգտիկ, պգտիկ եղնիկ մը, ձագուկ մը: Ասիկա պիտի պատմեմ ասօր: Անկե ետքն ալ ամեն օր՝ մեկ-մեկ հատ:

- Հա՛, հա՛, Նուռ մամ, Եղնիկ աղբարը պատմե, ատ՝ ամենէն աղվորն է,- կկրկնեն բոլորը միաբերան,- մենք լավ չենք գիտեր հեքիաթը:

Ու երախաները կհամաձայնին, կհանդարտին, կսեղմվին իրարու ու ակնապիշ մտիկ կընեն:

Նուռ մամը կսկսի հեքիաթը: Կհրճվին մանուկները: Ամենուն աչքերուն մեջ ու դեմքերուն վրա հիացում կա:

Տաք, գոլով է թոնիրը: